

„bos en hout”

Opening van het Congres

[944]

Jhr D. A. W. VAN TETS VAN GOUDRIAAN

Voorzitter van het Bosschap

Bosbouw bedrijven is thans moeilijker dan ooit, doch tegelijkertijd noodzakelijker dan ooit, zeker in Nederland, waar slechts 260.000 ha bos bestaat naast rond 156.000 ha natuurterrein. Hiermede is Nederland in West-Europees verband gezien, één van de slechts bedeelde staten, waar het gaat om het bezit van natuur- en recreatieterreinen.

De problematiek van de bosbouw en de betekenis van de bosbouw voor de maatschappij als geheel zal in de beide congressen, die het Bosschap tezamen met vele andere instanties vandaag en morgen organiseert, centraal staan.

Deze congressen, die zijn georganiseerd in het kader van de Bos-, Hout- en Recreatiedagen 1967, willen de deelnemers namelijk in de gelegenheid stellen naast het aanschouwen van de technische ontwikkeling in zijn vele facetten, die de bosbouw sedert de laatst gehouden Bos- en Houtdagen in 1960 heeft doorgemaakt, zich ook te verdiepen in de betekenis van de bosbouw en de moeilijkheden waarmee deze te kampen heeft. De betekenis van de bosbouw en het bosbezit is meerledig. Enkele facetten ervan wil ik u noemen.

Waar het congres van vandaag gewijd is aan de samenwerking in de bosbouw, noem ik eerst de economische functie, die het bos vervult. De Nederlandse bossen produceren jaarlijks rond 800.000 m³ hout, dat zijn weg vindt naar de houtgebruikers. Deze produktie vertegenwoordigt, naar het huidige prijspeil gemeten, uitgaande van de veronderstelling, dat het is opgewerkt tot rondhoutsortimenten, altijd nog een bedrag van rond f 40.000.000. In dit kader wil ik voorts nog opmerken, dat in de bosbouw hier te lande thans nog rond 3500 bosarbeiders werk vinden; hierin zijn niet begrepen de werknemers bij houthandel en houtindustrie. Bij een bosareaal van 260.000 ha betekent dit, dat gemiddeld per 80 ha 1 bosarbeider werkzaam is. In de particuliere sector is het areaal per arbeider vaak groter. De tendens is aanwezig naar een nog geringere arbeidsbezetting.

Daarnaast heeft het bos zijn nuttige functies in het kader van de klimatologische beïnvloeding, de luchtverontreiniging en de waterhuishouding. Het

Nederlandse klimaat wordt gekenmerkt door veel wind. Bossen en duinen hebben de goede eigenschap de wind enigszins te temperen, hetgeen het klimaat aantrekkelijker maakt. De toenemende luchtverontreiniging ten gevolge van de steeds verder voortschrijdende industrialisatie gaat een bedreiging vormen voor de volksgezondheid. Bossen zijn sterk luchtzuiverend en vervullen uit dien hoofde een rol, die, hoewel moeilijk in geld te waarderen, zeer belangrijk is. In dit verband wil ik er voorts gaarne op wijzen, dat bossen een waterregulerende functie hebben en als zodanig de waterhuishouding gunstig beïnvloeden. Dit is een belangrijk aspect, gezien de grote hoeveelheid regen die in Nederland pleegt te vallen. Deze nuttige functie van het bos wordt door vele waterschappen erkend en komt tot uiting in een lagere classificatie van de bossen dan wel in een reductie van de lasten. Naast deze nuttige functies van het bos, heeft het voorts nog de goede eigenschap, dat het in menig opzicht meer dan welk ander terrein ook, dienstbaar is aan de recreatie. De groeiende bevolkingsdichtheid roept thans reeds grote problemen in het recreatieve vlak op en zal dat in de toekomst nog in sterkere mate doen. Uit dien hoofde zal in de toekomst een steeds grotere behoefte aan bossen ontstaan.

Zijn hiermede een aantal facetten van de betekenis van het bos en daarmede van de bosbouw voor de samenleving als geheel, summier aangestipt, thans wil ik gaarne een enkele opmerking maken over de moeilijkheden waarmede de bosbouw momenteel te kampen heeft. Deze zijn, het Bosschap heeft dit in een uitvoerig advies aan de Ministers van Landbouw en Visserij, van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk, van Economische Zaken en van Financiën ter kennis gebracht, zowel van structurele als van economische aard. Een aantal facetten van de problematiek wil ik gaarne onder uw aandacht brengen.

In de bosbouw worden de bedrijfsresultaten in zeer belangrijke mate bepaald door prijzen en lonen. De houtprijzen nu, zijn in zeer sterke mate afhankelijk van de prijsontwikkeling op de internationale markt. Daar hebben de laatste jaren gelijkblijvende, doch soms ook licht dalende houtprijzen de overhand gehad. De prijzen voor inlands hout fluctueerden met deze wereldmarktprijzen en waren tot voor kort vrij stabiel. De enorme houtval in centraal Europa enerzijds en de versnelde sluiting van de mijnen anderzijds leidden er echter toe dat een sterke prijsdaling is opgetreden. Voor de bos-eigenaren betekende deze ontwikkeling een verdere daling van de inkomsten uit de verkoop van hout en daarmede een nog slechter worden van het toch reeds zeer slechte bedrijfsresultaat. Onwillekeurig vraagt men zich af, of zich geen maatregelen lieten denken, die een gunstige invloed op de prijs van het produkt inlands hout zouden kunnen hebben, in dier voege dat de wereldmarktprijs zo dicht mogelijk wordt benaderd. Stelt men zich deze vraag dan dient men zich de huidige structuur van het aanbod van inlands hout goed voor ogen te stellen.

Tengevolge van het feit, dat de bosbouw wordt uitgeoefend op doorgaans kleine bedrijven die in een aantal gevallen door de eigenaren niet of nauwe-

lijks als bedrijven worden beschouwd, komt een zeer groot deel van het hout, dat in Nederland is gegroeid, in kleine kwantiteiten op de markt. Ook de kwaliteit van het inlands hout, dat wordt aangeboden is sterk verschillend, terwijl daarenboven de continuïteit van het aanbod vaak ontbreekt. Deze drie factoren, die bij het aanbod spelen, te weten: kleine kwantiteiten, sterk wisselende kwaliteiten en afwezigheid van continuïteit, beïnvloeden de afzetbaarheid van het inlands hout en de prijs in ongunstige zin. Er is dus alle reden, dat wordt gezien of de structuur van het houtaanbod niet zou kunnen worden verbeterd door de creatie van grotere beheerseenheden in samenwerkingsverband. Dit zou tevens in vele gevallen tot een verbetering van het beheer kunnen leiden, waarmede de bosinstandhouding op lange termijn wordt gediend.

Een factor, die voor de bedrijfsresultaten eveneens van groot belang is, wordt gevormd door de lonen. De ontwikkeling daarvan is een ieder bekend, zodat ik daar nu niet bij stil wil staan. Wel wil ik er op wijzen, dat de loonontwikkeling ook in de bosbouw onherroepelijk tot bepaalde aanpassingen zal moeten leiden. De beloning van de bosarbeider zal niet achter mogen blijven bij die in andere bedrijfstakken, om de afvloeiing van bosarbeiders tegen te gaan. Als de prijs die voor de produktiefactor arbeid moet worden betaald, stijgt, zal naar verbetering van deze factor en een zo efficiënt mogelijke aanwending daarvan in het bedrijf moeten worden gestreefd, teneinde te bereiken, dat de stijging van de prijs van deze produktiefactor voor een zo gering mogelijk deel doorwerkt in de prijs van het voortgebrachte produkt. M.a.w. scholing van arbeiders en rationalisatie van de arbeid zijn dringend noodzakelijk. Daarenboven zal de mechanisatie verder voort moeten schrijven. Ook deze ontwikkelingen doen de vraag rijzen, of vele van de huidige exploitatie-eenheden wel ten volle de optimale aanwending van de factor arbeid en de doorvoering van de mechanisatie mogelijk maken. Ook om deze reden dient een ernstige bezinning op de structuur van het bosbedrijf plaats te vinden.

Deze wenselijkheden heeft het Bosschap in zijn eerder genoemd advies duidelijk geformuleerd. Diepgaande bestudering ervan door een breed samengestelde commissie, waarin zowel vertegenwoordigers van enkele departementen als van het bedrijfsleven zitting dienen te hebben, heeft het als noodzakelijk aangegeven. Het is er daarbij van uitgegaan, dat de eigendomsverhoudingen zoals wij die kennen, niet zullen moeten worden aangetast. De Nederlandse bosbouw wil trachten voor zover het in haar vermogen ligt, zelf wegen te vinden, die tot vermindering van de moeilijkheden kunnen leiden. Doch deze pogingen zullen slechts tot resultaat kunnen leiden indien de overheid bereid is, deze te steunen. Indien een aanpassing van de structuur zal moeten worden gerealiseerd, zal dit met name in de beginperiode door de overheid financieel dienen te worden gesteund. Doch de verbetering, die men wil bereiken door maatregelen in de eigen sfeer, zal slechts op lange termijn kunnen worden gerealiseerd. Op korte termijn zal weinig soulaas van dergelijke maatregelen mogen worden verwacht. Derhalve is de bosbijdrageregeling van zeer grote betekenis, omdat deze regeling in beginsel de mogelijkheid opent de financiële moeilijkheden van het ogenblik te overwinnen.

Vurig hoop ik dan ook, dat de regering het verzoek van het Bosschap tot verhoging van de bijdragen op grond van de bosbijdragereregelingen tot f 110 per ha per jaar zal inwilligen met een belangrijke vermindering van de sterke degressie. Daarmede zou enerzijds een bijdrage worden gegeven aan de instandhouding van het particuliere en het gemeentelijke bosbezit en anderzijds de werkgelegenheid in de bosbouw worden gestimuleerd. Zou onverhoopt de bijdrage op het huidige niveau van f 50 per ha met een sterke degressie gerelateerd aan de omvang van de bedrijven worden gehandhaafd, dan staat een desastreuze ontwikkeling voor de deur. Verwaarlozing van het bos met als gevolg het optreden van ziekten en versnippering van het bosbezit, gevolgd door sluiting voor het publiek. De overheid doet reeds veel door de aankoop van bedreigde terreinen. Het is echter uitgesloten, dat de overheid alles koopt. Dit zou veel te kostbaar zijn. Immers enerzijds zou de overheid bij aankoop de verkeerswaarde moeten betalen en anderzijds het op de exploitatie en instandhouding te lijden verlies moeten dragen. De particulier blijft altijd nog de goedkoopste rentmeester. Gespreid bezit over overheid, verenigingen en dergelijke en particulieren heeft bovendien tot voordeel dat een bosareaal in stand wordt gehouden, dat door zijn verscheidenheid zeer aantrekkelijk is.

De bosbouw van zijn kant doet al het mogelijke om met minimale kosten een maximaal resultaat te bereiken. Op de manifestatie, die zojuist is geopend kunt u zulks van nabij aanschouwen. De inspanning, die de bosbouw zich getroost is niet slechts van belang voor dit ogenblik, doch het nut daarvan reikt tot in de verre toekomst. Algemeen kent men de roep om meer recreatieve voorzieningen en meer bos. Begrijpelijk en terecht, doch de kosten, die aan de realisatie en de instandhouding daarvan voor de gemeenschap zijn verbonden, zijn zeer groot. Zo economisch mogelijk beheer is de enige garantie dat de kosten minimaal zullen blijven. Ook in de recreatiebossen van de toekomst zal bosbouw bedreven moeten worden vanuit een economische achtergrond.

In het kort heb ik enkele aspecten van de bosbouw-problematiek aange-roerd. Daarbij is het structurele facet sterk naar voren gekomen. Door samenwerking tussen bosbouwbedrijven kan een stimulans in de goede richting worden gegeven. Deze samenwerking zal tijdens deze eerste congresdag „Bos en Hout”, die in het kader van de manifestatie „Bos en Mens” wordt georganiseerd, centraal staan. De organisatoren prijzen zich gelukkig, dat zij de directeur van de Federatie van Zweedse Verenigingen van Boseigenaren, de heer K. E. Önnestjöm bereid hebben gevonden een inleiding over dit onderwerp te houden. In Zweden heeft men reeds jaren ervaring met samenwerking in velerlei vorm en het is goed daarvan thans kennis te kunnen nemen. Vanmiddag zal een forum onder voorzitterschap van dr J. van Soest, de problematiek van de samenwerking nader bespreken. De forumleden hebben daarbij elk een prae-advies opgesteld, hetgeen zij in het kort zullen toelichten. Ongetwijfeld zullen er vragen rijzen, doch deze kunnen aan het forum worden voorgelegd.

Ik wil dit openingswoord gaarne besluiten met het uitspreken van de wens, dat dit congres een bijdrage zal mogen zijn voor de gedachtenvorming op het gebied van de samenwerking in de bosbouw.